Glas zaveznikov

Leto II - Št. 301

Informacijski dnevnik A. I. S.

Cena 4 lire

TRST, sreda 12. junija 1946

UREDNIŠTVO: Via S. Pellico 12 Telefon št. 93354 in 94443

OGLASI: Cena za milimeter visine (širina ena kolona): trgovski L. 27, mrtvaški L. 56 (osmrtnice L. 100), objave L. 20, finančni in pravni oglasi L. 45. V vsebini lista (tekstni oglasi) L. 45. Davek in vštet. Plačljivo v naprej. Oglase sprejema izključno: S.P.I., Società per la Pubblicità in Italia, Trst, ul. Silvio Pellico št. 4. tel. 94044. Cena posamezne številke L. 4 (zaostale L. 8). Rokopisov ne vračamo.

„Svetu nočemo vsiliti enoličnosti"

USTAVNE TEŽAVE V ITALIJI

Rim, 12. junija

Včeraj je bil De Gasperi dvakrat pri kralju. Pozneje je sprejel delegacijo šestih strank, ki mu je povedala, da so stranke enotne v pogledu priznanja pravnoveljavnosti referenduma, ter ga zaprosila, naj čimprej reši ustavno krizo, ki je nastala. Kralj Umberto je De Gasperiju izjavil, da ne bo delal zaprek pri umiritvi države, toda končni odgovor bo dal po zaslišanju svetovalcev.

Vodstvo italijanske socialistične stranke, ki se je sestalo v Milanu je začrtalo zadržanje stranke v sledečem dnevnem redu:

«Vodstvo stranke, vidi v zadržanju bivšega vladarja, ko ne zapušča republikanskega ozemlja, ko so šeuradno objavili izide ustavodajnega referenduma ter v njegovem nesmiselnem predlogu za poverjenje, kakor da bi še imel možnosti, namestniške oblasti sedanjemu poglavarju države, poizkus za kršitev republikanske zakonitosti. Zaradi tega poverja zastopnikom stranke pri vladi nalogo, da kar najstrožje odklanja kateri koli predlog za civilno namestništvo in da poverijo voditelju države oblasti, ki so v zvezi z začasnim voditeljem republikanske države».

Incidenti v Neaplju

V Neapelju so resni incidenti motili praznovanje proglasitve republike. Kljub energičnim ukrepom, ki jih je izdal prefekt za zavarovanje javnega reda, so se pozno popoldne razvili razni monarhistični sprevodi. Demonstranti so zahtevali, da bi odstranili komunistično zastavo, ki je bila izobešena na nekem balkonu, ker pa niso ničesar dosegli, so skušali z bencinom in gorečimi cunjami uničiti zastavo ter sežgati komunistični sedež. Istočasno so se druge skupine zabarikadirale za dvema tramvajsima vozovoma, ki sta stala v bližini. Močni policijski oddelki in karabinjerji v oklopnih avtomobilih so takoj nastopili ter oddali mnogo strelov v zrak. Doslej je 7 mrtvih in 0 ranjenih, med katerimi je eden mornar in nekateri karabinjerji.

BEVINOVA POSLANICA DE GASPERIJU

London, 12. junija

«Reuter» poroča, da je ob koncu preteklega tedna britanski zunanji minister Bevin poslal italijanskemu ministrskemu predsedniku De Gasperiju poslanico, v kateri poudarja svoje zadovoljstvo nad rednim načinom, s katerim so se izvršile volitve in referendum in izjavlja, da izidi referenduma ne bodo spremenili prijateljskih čustev Velike Britanije do Italije.

Konservativni «Daily Telegraph» je posvetil uvednik italijanskemu referendumu, v katerem pravi: Na gospodarskem in socialnem področju ima Italija pred seboj težavno pot. Politični boj gotovo ne bo napravil te poti lažje. Bilo bi torej dobro sprejeti razsodbo volivnih žar brez sporov, rajši kakor podaljševati razdvojenost duš, ki je dediščina Italije iz 25 let pomanjkanja politične svobode.

DOBRA ŽETEV V AMERIKI

WASHINGTON, 12. junija — *Predvidevajo, da bo pridelek žita v Združenih državah v letu 1946 dosegel 1.025,509.000 korcev in bo tretji po velikosti v zgodovini Združenih držav. Zetev je zdaj v teku v južnih državah. Zetev ozimine je do 1. junija vrgla 764.588.000 korcev, 32 milijonov korcev več kot so predvidevali pred mesecem dni, je pa približno 6% manpša od lanske zetve.*

EHRENBURG O AMERIKI

New York, 12. junija

Po dvomesečnem potovanju po Združenih državah so se trije sovjetski novinarji, gostje ameriške vlade, vrnili v New York. Izjavili so, da je tesno prijateljstvo in sodelovanje med Združenimi državami in Sovjetsko zvezo to, kar svet najbolj potrebuje in da ni nikakega vzroka da bi se to ne moglo uresničiti.

Eden izmed najmočnejših vtisov, ki so ga dobili sovjetski novinarji, med katerimi je romanopisec in dopisnik lista «Izvestja» Ilija F. Ehrenburg, komediograf in član kinematografskega sveta vrhovnega sovjeta M. Simonov in vojaški urednik «Pravde», general-major Mihail R. Galaktionov, je, da so Združene države velika zmes plemen, običajev in idej in da to imajo za upoštevanja vredno.

Attleejeve izjave na zborovanju laburistov

Vlada bo do kraja izvedla nacionalizacijsko politiko

LONDON, 12. junija — Na kongresu laburistične stranke je britanski ministrski predsednik Attlee podal pregled o delu vlade. Poudarjal je, da namerava vlada do kraja izvesti nacionalizacijsko politiko socialistične stranke in je izjavil, da je vlada s podržavljenjem angleške banke in rudarske industrijje napravila znaten korak naprej. Dve drugi važni industrijski panogi sta v teku podržavljenja: radiotelegrafska in kablografska služba in civilno letalstvo.

O zunanjih zadevah je Attlee dejal: «Zaupamo v sodelovanje med narodi različnih ideologij, zahtevamo za druge isto svobodo, kakor jo mi sami uživamo. Nočemo vsiliti svetu monotone enoličnosti». Ministrski predsednik je izjavil, da je stališče britanske vlade v indijskem vprašanju znak politike svobode. Če hočejo Indijci — je izjavil — ostati v skupnosti britanskih narodov, bomo srečni, da jih lahko sprejmemo, če ne želijo biti njeni člani, smo pripravljeni ponuditi jim roko.

O prehranjevalnem položaju je Attlee izjavil, da veca težave, s katerimi se bori Velika Britanija, odgovornost, ki jo ima Anglija do drugih držav. Britanska vlada stori kar more. da uspešno uravnovesi ti dve odgovornosti.

Attleejev govor so toplo pozdravili. Zelo napeto pričakujejo izjavo, ki jo bo dal Bevin na današnjem zborovanju, ko bodo razpravljali o zunanji politiki.

Razprava proti Mihajloviču

PODROBNOSTI OBTOŽNICE

Izjava ameriškega polkovnika McDowella

BEOGRAD, 12. junija — Obtožnica proti generalu Mihajloviču, ki so jo čitali na začetku razprave, vsebuje trditve, da naj bi bili britanski častniki vzpodbujali bivšega jugoslovanskega vojnega ministra in voditelja četnikov generala Dragomira Mihajloviča, da se bori proti silam maršala Tita. Ena točka obtožnice proti Mihajloviču, ki v celoti obsega 6.000 strani in ga dolži sodelovanja s sovražnikom in vojnih zločinov, pravi, da je neki britanski polkovnik Bailey, ki je bil pri Mihajlovičevem glavnem stanu, izjavil, da se zavezniki pripravljajo za vpad na jadranskem obrežju v spomladi 1943 in da je iz tega razloga potrebno «likvidirati komuniste».

Obtožnica nadalje pravi, da sta se poleti 1944 dva četniška majorja vrnila iz Kaira s sporočilom britanskega generala Mastersona, po katerem bi moral Mihajlovič čimprej likvidirati komuniste; če bo storil, bodo Angleži spremenili svojo politiko v prid četnikom. Na nekem drugem mestu pravi obtožnica, da so iz Kaira poslali k Mihajloviču leta 1941 britanskega kapitana Hudsona, ki je prinesel sporočilo, v katerem je bilo rečeno, da se «morajo Jugoslovani boriti za Jugoslavijo in ne spreminjati svojega boja v komunistično revolucijo v korist Sovjetske zveze. Po prihodu kapetana Hudsona naj bi bil Mihajlovič odredil svojim silam umik s položaja proti Nemcem in splošen napad proti partizanom ter naj bi bil s tem prelomil dogovor, ki ga je pet dni prej sklenil z maršalom Titom.

Izjava ameriskega polkovnika

Polkovnik Robert N. McDowell, ki je bil med vojno vodja misije pri voditelju četnikov Mihajloviču, je danes izjavil: «Nikoli nisem videl ali slišal govoriti o kakšnem dokazu, da bi general Mihajlovič osebno ali pa častniki, ki so bili pod njegovim neposrednim vodstvom, sodelovali v kateri koli obliki z Nemci».

McDowell, ki ga imenujejo v obtožnici jugoslovanske vlade, je podal omenjeno izjavo odboru za pravično razpravo proti Mihajloviču.

General Mihajlovič je zavrnil obtožbo, da je izdal in kolaboriral z nacisti med vojno, a je priznal, da nekajkrat zaradi pomanjkanja zvez ni imel nadzorstva nad svojimi ljudmi, ki jim je poveljeval.

Ko je Mihajlovič zavzel mesto v dvorani, se je izjavil za nedolžnega in sodnik ga je nato ponovno vprašal, če je uverjen, da je razumel obtožbe, ki mu jih pripisujejo. O tem ameriška agencija I.N.S. pravi, da je Mihajlovič odgovoril «ne gre za to, če sem razumel ali ne, ne čutim se in se ne morem čutiti krivega».

Mihajlovič je vztrajal proti poizkusom sodnika, ki je skusal dobiti priznanje njegove osebne odgovornosti za sodelovanje četnikov z italijanskimi in nemškimi silami.

Vztrajal je, da je zaradi raznolikosti terena in pomanjkanja zvez smešno pripisovati njemu osebno to odgovornost. Izjavil je, da ni mogel poznati vseh dogodkov in je dodal, da ni imel nobene dejanske zveze z mnogim oddelki, ki so bili teoretično pod njegovim nadzorstvom.

Zatrdil je, da je dvakrat v letu 1941 eden izmed častnikov tvegal svoje življenje, ko je skusal vzpostaviti zvezo. Dodal je, da je bilo ob priliki nekega potovanja v Črno goro nekaj primerov kolaboracionizma z Italijani. Ob tej točki je Mihajlovic izjavil: «To mi ni šlo v račun in tedaj sem se hotel posvetovati z londonsko vlado preko edinega razpoložljivega radijskega oddajnega aparata, a nisem dobil nobenega odgovora».

RAZPRAVA PROTI TISU

London, 12. junija

Radijska postaja v Moskvi je sporočila, da bo na Češkoslovaškem prihodnji teden razprava proti Josefu Tisu, ki je bil slovaški ministrski predsednik med nemško zasedbo.

PRIPRAVE ZA KONFERENCO ZUNANJIH MINISTROV

Pariz, 12. junija

V soboto bodo nadaljevali zunanji ministri s konferenco. Člani britanske delegacije odpotujejo danes v francosko prestolnico. Britanski zunanji minister Bevin bo v petek v Parizu. Byrnesa, ki bo odpotoval z letalom v četrtek, je sprejel predsednik Truman, da razpravlja z njim o stvareh, ki se tičejo konference. V Parizu nadaljujejo namestniki zunanjih ministrov razpravo o vprašanjih, ki se tičejo načrtov mirovnih pogodb

ARETACIJE V ROMUNIJI

Moskva, 12. junija

Uradno romunsko poročilo, ki ga je objavila agencija Tass, pravi: «Varnostni organi in državna policija so odkrili na romunskem ozemlju številne teroristične organizacije, ki so bile kamuflirane kot narodna odporniška gibanja. Te organizacije so bile odvisne od osrednjega vodstva. Po natančnih raziskavah in preučevanju dokazilnega gradiva je vlada sklenila aretirati voditelje. Zadevne aretacije so se začele 25. maja ter se še vedno nadaljujejo. Med osebami, ki so jih doslej aretirali, so general Aurel Aldi, podravnatelj tajne službe v Radescujevi vladi, odvetnik Alexandrescu in polkovnik Plesnila».

Bavarska bo imela ustavo, ki bo podobna ameriški

Totalitarnim strankam ne bodo dovolili udeležiti se volitev

NEW YORK, 12. junija — Po nekem poročilu lista «New York Herald Tribune» so nemški civilni izvedenci pripravili osnutek ustave za Bavarsko, ki bi dal deželi podobno vlado, kot jo imajo Združene države.

Poročilo pravi med drugim: «Pomembna poteza ustavnega osnutka je okrepitev vlade z odredbo, da je zakonodajni organ ne more vreči. Nasprotno pa bi morala zbornica izvoliti ministrskega predsednika za dobo štirih let in bi ga bilo mogoče odstaviti samo z obtožbo izdaje. O tem osnutku strankam, katerih člani imajo namen uniciti zasebno svobodo, ne bi bila dovoljena udeležba pri volitvah.

Po nekem drugem določilu stranke, ki ne bi prejele najmanj 10% glasov v nekem volivnem okrožju, ne bi imele nobenega zastopništva v zbornici in to z namenom, da onemogočijo pomnožitev števila strank, kar je prispevalo k polomu Weimarske republike.

POGAJANJA ZA NOVO FRANCOSKO VLADO

Bidault - bodoči predsednik

LONDON, 12. junija. — *Narodni svet francoske socialistične stranke je sklenil, da ne bo obdržal vodstva začasne vlade, ki bo ostala, dokler ne bodo sprejeli nove ustave. Ta sklep prepušča ljudski republikanski stranki, ki je najmočnejša v ustavodajni zbornici, nalogo vodstva vlade. Voditelji ljudske republikanske stranke bodo razpravljali o smernicah, medtem ko se bodo voditelji komunistične stranke sestali prihodnjo soboto. Predvidevajo, da se bo nova ustavodajna zbornica sestala še ta teden, a pariški dopisnik britanske radijske službe sporoča, da ni verjetno, da bi dosegli takojšen sporazum o sestavi nove vlade.*

Včeraj so se sestali voditelji ljudskega republikanskega gibanja, da preučijo položaj, ki je nastal z odločitvijo socialistične stranke za udeležbo v novi vladi brez izjave o predsedstvu. Do te odločitve, ki pušča ljudskemu republikanskemu gibanju vse odgovornosti, ki izhajajo iz nedavne zmage, so prišli po živahni debati kongresa pokrajinskih tajnikov socialistične stranke za zaprtimi vrati.

Doznava se, da so se socialistični voditelji odločili tudi, da ne bodo v novi vladi prevzeli nobenih važnih mest, kot so finančno ministrstvo ter ministrstvi narodne obnove in naradnega gospodarstva.

Bidault - predsednik vlade

Izvršni odbor ljudskega republikanskega gibanja v Parizu je predlagal zuanjega ministra Bidaulta kot kandidata za predsednika nove koalicijske vlade. Odbor je izjavil, da je imenovanje Bidaulta za predsednika vlade eden izmed pogojev, da bi ljudsko republikansko gibanje moglo prevzeti odgovornst, ki so mu jo dale zadnje volitve.

Resolucija, ki jo je sprejel odbor, poudarja nujnost, da pripravijo v najkrajšem času novo ustavo, ki bo sprejemljiva za večino francoskega naroda.

Prva seja nove konstituante

Francoska ustavodajna narodna zbornica, ki so jo izvolili 2. junija, se je včeraj popoldne prvič sestala. Ljudsko republikansko gibanje je bilo v svesti svoje zmage zastopano z vsemi svojimi 163 poslanci.

Več starih poslancev, ki so bili odsotni od sej parlamenta od leta 1944, je spet zavzelo svoja mesta. Bivši radikalni ministrski predsednik Edouard Daladier je sedel za štiri sedeže oddaljen od radikalnega voditelja Edouarda Herriota

Sedanja vlada je formalno prenesla svojo oblast na zbornico in bo delovala kot začasna vlada do sestave nove, ki jo bodo sestavili predvidome pred prihodnjim tednom. V prihodnjih dveh dneh se bo zbornica bavila s preučevanjem veljavnosti izvolitve poslancev. V petek bodo izvedli volitev predsednika zbornice; prihodnji teden, predvidoma v sredo, bosta izvoljena novi voditelj države in predsednik ministrskega sveta. Trenotno ljudsko republikansko gibanje računa tako na predsedništvo zbornice kakor tudi na predsedništvo ministrskega sveta. Njegovi kandidati so: Francisque Gay za podpredsednika vlade in Felix Gouin za predsednika zbornice. Georges Bidault za ministrskega predsednika.

MUSLIMANI PRISTALI NA BRITANSKI NAČRT

KONGRESNA STRANKA ŠE RAZPRAVLJA

Obe stranki se bosta verjetno sporazumeli za sprejem britanskega predloga

LONDON, 12. junija — Tudi «Daily Mail» hvali daljnovidno politiko muslimanske lige, ker je sprejela britanski načrt za Indijo. List piše: «Ta sklep je dvignil ugled Jinnaha in njegovih pristašev. S pristankom na načrt, ki odklanja takojšnjo ustanovitev Pakistana, so napravili omembe vredno koncesijo.

Zdaj je na indijski kongresni stranki, da pristane na načrt. Gandhi je že privolil, čeprav še ne dokončno, ker pravi, da načrt krši nacela stranke s tem, da daje pokrajinam preveliko krajevno samoupravo. Toda v trenotku, ko so muslimani pristali na kompromis, mora storiti tako tudi kongresna stranka, če naj se njene izjave, da imajo demokratične in ne totalitarnih namenov, pokažejo za odkritosrčne.»

Pogajanja za bodočo ureditev Indije so stopila v odločilno obdobje, ker je izvršilni odbor kongresne stranke v zadnjih urah znova začela svojimi sejami za razpravo o britanskih predlogih. Kakor poroča Reuterjev dopisnik iz Novega Delhija, bo odbor verjetno pripravil resolucijo, ki bo vsebovala ugovore proti nekaterim točkam predloga britanskega vladnega odposlanstva.

Na zadnji seji je odbor pregledal notranji položaj ter obenem tudi najnovejšo izmenjavo pisem med podkraljem in predsednikom kongresne stranke. Podkralj naj bi bil izjavil, da bo priznal začasno vlado in da se ne bo vmešaval, razen če bi nastal položaj, ki bi ogražal varnost države.

Medtem pa so seje izvršilnega odbora muslimanske lige odložili, da počakajo na izid pogajanj med kongresno stranko in britanskim odposlanstvom.

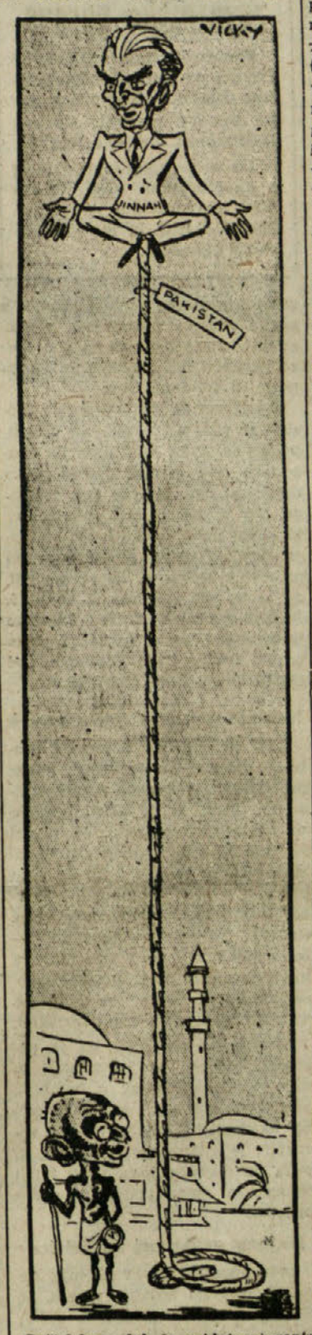

«Prišel bom dol, če pridete vi gor!» S temi besedami, ki naj bi jih Jinnah dejal Gandhiju, je hotel karikaturist «Daily Heralda» označiti indijske težave.

RAZCEP V MIKOLAJCZYKOVI STRANKI

London, 12. junija

Pet vidnih članov Mikolajczykove stranke je objavilo odločitev, da se ločijo od Mikolajczyka in da bodo glasovali pri referendumu za odpravo senata ter se s tem postavili proti Mikolajczykovemu sklepu, da glasujejo proti temu predlogu. V posebnem proglasu javljajo: «Strah pred državljansko vojno na Poljskem nas sili k temu sklepu v tem težkem trenotku; če ne bi preprečili državljanske vojne, bi bila brezmejna tragedija, ki bi prekosila vse trpljenje našega naroda v letih vojne». Glavni politični osebnosti nove skupine sta Tadeusz Rek in Edvard Bertold, bivši poljedelski minister v lublinski vladi, ki je izvedel poljsko agrarno reformo in razdelitev veleposestev.

Byrnes pred odhodom v Pariz

"Čutimo potrebo po molitvi"

WASHINGTON, 12. junija — **Ameriški zunanji minister James Byrnes je na tiskovni konferenci izjavil, da bi neuspeh konference zunanjih ministrov, sklicane v Parizu, pomenil poraz za vse človestvo, nič manj kot za zastopane velesile. V četrtek bo Byrnes odpotoval skupno s senatorjema Connallyjem in Vandenbergom na konferenco, ki se bo začela prihodnjo soboto.**

Izjavil je, da od zadnje konference niso dosegli nobenega napredka v smeri ureditve glavnih vprašanj, še nerešenih med štirimi zunanjimi ministri.

Neki novinar je spomnil ministra Byrnesa na to, kar je dejal, preden je odpotoval na zadnjo konferenco, in sicer, da ni bil pesimist, toda, da je cutil potrebo po molitvi», ter ga je vprašal, kakšni so njegovi občutki na predvečer druge mučne konference. Byrnes je odgovoril: «Rekel bi, da še bolj čutim potrebo po molitvi. Ne pravim tega za šalo. Čutimo zares potrebo po molitvi in upam, da se bodo prošnje nadaljevale. V resnici bi mi bilo zelo žal, če bi naši narodi imeli konferenco za nogometno tekmo in kakršnikoli napredek za diplomatsko zmago tega ali onega naroda».

ZAPISKI

TURŠKA VAS

I.

Odkar je pred 22 leti voditelj mladih Turkov Ataturk uvedel republikansko vlado v Turčiji, je bilo temeljno vprašanje turške notranje politike dviganje gmotne in moralne ravni turškega kmeta. Ataturk in njegov pomočnik in naslednik Ineni sta izvajala to politiko z vso odločnostjo in vztrajnostjo. Tri četrtine vsega prebivalstva v Turčiji živi na deželi, kjer je poljedelstvo edini vir za preživljanje; njihova blaginja je največje važnosti za napredek in razvoj dežele. Izboljšanje usode turškega kmeta je tudi izraz pravičnosti in nagrade za surovo ravnanje in zanemarjanje, katerega je bil deležen pod vlado turških sultanov, ki ga je spravila v gospodarski propad, bedo in nevednost.

V poslednjih 22 letih se je turško narodno gospodarstvo tako razvilo, da bi nudilo kar najugodnejše pogoje za proizvodnjo, prevoz in prodajo poljedelskih pridelkov. Obsežen načrt železniških in cestnih zvez, industrijskih podjetij in drugih gospodarskih naprav, ki pa jih še niso v polnem obsegu izvedli, imajo isti namen. Pred nedavnim je velika narodna skupščina sprejela zakon o agrarni reformi, po katerem naj bi vsak turški kmet prejel zadostno količino zemlje, ki bi zadostovala njemu in njegovi družini. Prvo nedeljo v mesecu juniju so uzakonili kot kmetski praznik (Torrak Bajram) v spomin na dan, ko je zakon stopil v veljavo.

Ljudsko štetje, ki so za izvedli v minulem mesecu oktobru, je pokazalo, da ima Turčija nekaj manj kot 19 milijonov prebivalcev. Po statistikah, ki so na razpolago, živi 76 odstotkov — to je približno 15 milijonov — na deželi od kmečkega dela. Dve tretjini izmed teh so kmetje, ki imajo zadosti zemlje za svoje potrebe. Ostala tretjina so delavci brez zemlje ali majhni kmetje, ki ne morejo živeti od pridelka svojega posestva. Novi zakon stremi za tem, da bi preskrbel tem petim milijonom ljudi — preko enega milijona družin — zadostno količino zemlje za preživljanje. Doslej so ti ljudje delali kot poljedelski delavci ali polovičarji na veleposestvih.

V Turčiji dela vsa družina, možje in žene, na poljih od 10. do 70. leta starosti. Veleposestva so bila v roki države, Evkafa (državni urad, ki upravlja posestva, ki so last mohamedanskih verskih in dobrodelnih ustanov) občine in zasebnikov. Cenijo, da ta veleposestva obsegajo okoli 20 milijonov oralov. Njihova razdelitev bi pomenila 20 oralov za vsako družino, ki je zdaj brez zemlje.

Po novem zakonu ne bo nobeno posestvo, ki meri preko 1250 oralov, ostalo v lasti zasebnika ali javne ustanove, katere bodo razlastili in zemljo razdelili med kmete. V nekaterih primerih je z ozirom na naravo zemljišča ta meja za zasebno posest samo 500 oralov in v izjemnih primerih celo samo 12 in pol orala. Vinogradi, sadovnjaki, vrtovi, olivni in oranžni nasadi niso podvrženi agrarni reformi. Lastniki razlaščenih posestev bodo prejeli nagrado, ki bo znašala enkratno, dvakratno ali trikratno zemljeknjižno vrednost razlaščenega posestva, kar se bo ravnalo po naravi in donosnosti zemljišča. Vlada bo plačilo izvedla z blagajniškimi obveznicami, ki bodo nosile 4 odstotne obresti in bodo izplačljive v 20 letih. V osrednji in severni Anatoliji so velika zasebna posestva zelo redka. Največ jih je v vzhodni, zahodni in južni Anatoliji. V vzhodnih pokrajinah Turčije imajo kurdski plemenski poglavarji ogromna veleposestva, ki jih upravljajo na fevdalni način. Kmetje, ki na njih delajo, so v položaju, ki je zelo podoben tlačanstvu. V južni in zahodni Anatoliji so velika posestva, katera so obdelovali na način, ki odgovarja italijanskemu kolonatu. Pogoji za polovičarje so se spreminjali iz kraja v kraj v skladu s krajevnimi običaji, toda navadno je lastnik dal na razpolago zemljo, semena, gnojila in moderne poljedelske stroje, medtem ko je kmet dal svoje delo in v primeru, če ni bilo poljedelskih strojev, tudi vole in primitiven plug. Žetev sta si delila na polovico, kar pa se je spreminjalo v korist ali škodo polovičarja; to je bilo odvisno od obsega dela, ki ga je moral kmet vložiti pri obdelovanju polja.

Razen preskrbe zemlje kmetom, kaerim je primanjkuje, bo uspeh agrarne reforme tudi naselitev nomadskih plemen v vzhodnih pokrajinah, dodelitev zemlje Turkom, ki so se izselili iz balkanskih pokrajin v Turčijo in mogoče tudi prenos velikega števila kmetov brez zemlje iz preobljudenih zahodnih in severnih delov Turčije v redko naseljene vzhodne pokrajine.

(nadaljevanje prihodnjič)

Povojni gospodarski položaj

New York, 12. junija

Čeprav je prizadela vojna globoke rane zahodni Evropi, je zaznamovalo njeno obnovitveno delo znaten napredek kljub težavam pri prometu na morju in kopnem ter pomanjkanju premoga. Po prvem pregledu podatkov o gospodarskih razmerah je položaj v posameznih državah naslednji:

Po osvoboditvi se je začelo obnovitveno delo s precej naglim ritmom. Proizvodnja premoga je znašala v začetku tega leta več kot 80% proizvodnje v letu 1938.

Ob koncu leta 1945 je bila proizvodnja železa približno dve tretjini predvojne proizvodnje, proizvodnja jekla približno tri četrtine, medtem ko je bila proizvodnja električnega toka višja od predvojne. Število dovoljenj za gradbe presega predvojno število. Proizvodnja žita in razvoj živinoreje ne kažete nobenega znaka obnove. V primeri s povečanjem izdelovanja lokomotiv, zaznamujejo popoln zastoj v prevozu z vozili in pri notranji plovbi. Cene so se skoro podvojile v primeri s predvojnimi in potrošnja živil je samo 80% od normalne. Promet papirnatega denarja je skoraj trikrat večji od predvojnega.

Danska: Poškodbe, ki jih je prizadela vojna, niso hude. Moč proizvodnje je visoka, a pomanjkanje surovin je veliko. Uvoz premoga se veča, a je še daleč od normalne predvojne količine. Gradbena obnovitvena dela so še neprimerna. Poljedelska proizvodnja kaže nazadovanje in trgovina s tujino je težko prizadeta zaradi 33% izgub, ki jih je utrpela danska trgovinska mornarica. Cene se držijo višine, ki je približno 60% višja od predvojne, a potrošnja živil je ostala primerno visoka.

Francija: V pogledu Francije je vojna znižala francosko gospodarsko delovanje do zelo nizke stopnje, a se počasi obnavlja in dosegli so že znatne napredke. Proizvodnja premoga je dosegla v začetku tega leta mesečno predvojno višino, ki je zahtevala zaposlitev večjega števila delavstva. Proizvodnja železa in jekla je še vedno nezadostna, medtem ko je bil pridelek žita v lanskem letu malo višji od 50% srednjega predvojnega pridelka. Cene so zelo poskočile in promet ostaja še nadalje veliko vprašanje, ki pričakuje rešitve. Mimogrede naj omenimo, da je umrljivost otrok v Franciji na visoki stopnji.

Nizozemska: V tej deželi se obnova dobro razvija, kljub težkim poškodbam, ki jih je zadala vojna. Proizvodnja premoga je bila v začetku tega leta še vedno samo 55% v primeri s predvojno; proizvodnja žita in masla, kakor tudi industrijsko delovanje, je nizka. Živinoreja je pomanjkljiva; proizvodnja električnega toka omejena. Pomanjkanje železniških vozov je celo večje od pomanjkanja lokomotiv, medtem ko so 49% skupne tonaže nizozemske trgovinske mornarice med vojno potopili. Potrošnja živil je še vedno pod normalo, a se nagiba k povišanju. Tudi otroška umrljivost je visoka.

Norveška: Trpi zaradi pomanjkanja premoga, a izvoz se počasi veča. Obnova industrije se zboljšuje. Proizvodnja električnega toka je bila normalna že ob začetku tega leta. Poljedelska proizvodnja je še vedno nizka. Čeprav kaže potrošnja živil znatno zboljšanje, so cene naglo poskočile. Norveška je bila težko prizadeta z izgubo polovice svoje mogočne trgovinske mornarice.

Velika Britanija: Proizvodnja premoga preteklega leta v Anglji je bila 80% v primeri s predvojno. Izvoz premoga se je znižal, a notranja potrošnja je bila večja od predvojne. Proizvodnja žita, ki so jo podpirali med vojno, je bila mnogo višja od normalne. Zunanja trgovina je utrpela veliko znižanje v količini, a je obdržala predvojno vrednost. Razen za dominione, ki so nakupili določeno število ladij, je britanska trgovinska mornarica skupno z mornarico v kolonijah izgubila 23% predvojne tonaže. Ob koncu preteklega leta so bile cene za 32% višje od predvojnih.

Balkan: V Turčiji je proizvodnja premoga in električnega toka višja od predvojne dobe. V preteklem letu je turška zunanja trgovina presegla v vrednosti vse srednje predvojne mere, a je bila v količini mnogo nižja. Cene so se povišale več kot trikrat v primeri s predvojnimi. V Grčiji je promet denarnega papirja več kot 120 krat večji. Izgubili so devet desetin grških lokomotiv in štiri petine vozov. Potrošnja električnega toka je polovica normalne predvojne.

V Jugoslaviji je bila ob koncu leta industrijska proizvodnja približno ena tretjina predvojne, medtem ko je bila proizvodnja železa samo eno desetino predvojne. Zaznamujejo pomanjkanje treh četrtin pred vojno obstoječih lokomotiv in štirih petin vozov, čeprav popravljajo zdaj del teh. Obtok papirnatega denarja je približno isti kot pred vojno.

TRŽAŠKA KRONIKA

TISKOVNA KONFERENCA POLKOVNIKA BOWMANA

Civilna policija Julijske krajine na Škedenj, Opčine in v Milje

Malo verjetnosti, da bi angloameriške oblasti v kratkem derekvirirale zasedene zgradbe na tem področju

Včeraj popoldne je bila na glavnem stanu ZVU tiskovna konferenca, na kateri je polkovnik Bowman, višji častnik za civilne zadeve, odgovarjal na razna stavljena vprašanja.

Prvo vprašanje se je nanašalo na oddelke policije Julijske krajine, ki naj bi jih namestili na Opčine, škedenj in v Milje. Polkovnik Bowman je odgovoril, da so v Milju že namestili policijski oddelek in da jih bodo namestili tudi na drugih mestih, ko bodo na razpolago primerne zgradbe.

Derekvizicija hiš

Dvoje vprašanj se je nanašalo na derekvizicijo hiš, ki so jih zasedle vojaške oblasti. Prvo vprašanje se je tikalo hotelov in je omenjalo težave lastnikov, ki morajo nositi stroške za druge prostore.

Polkovnik Bowman je naglasil, da spada ta zadeva v pristojnost 56. (londonske) divizije in tržaškega Town Majorja, ki predstavlja vojaške oblasti. Town Major ne more prisostvovati konferenci, prosil pa je polkovnika Bowmana, naj pove, da so vzeli v poštev vprašanje o najemnimi za hotele, ki so jih zasedle vojaške oblasti. Upati je, da bodo oblasti najemnine kaj kmalu izplačale.

Polkovnik je dodal, da, v kolikor so znane njemu potrebe prostorov za vojaške potrebe, mišli, da je zelo neverjetno, da bi mogli v kratkem derekvirirati kakršen koli hotel.

Drugo vprašanje o derekviziciji je vsebovalo poziv, naj bi vrnili prostore na ulici Nizza 8, ki jih ima zasedene A.I.S. (Allied Information Service), Združenju obrtnikov. Polkovnik Bowman je nakazal možnost za druge prostore za to Združenje. Rekel je, da ni bližnjih izgledov, da bi A.I.S. končal svoje delo in zato ni mogoče, da bi AIS mogel v kratkem času izpraznitti te prostore. Town Major pa je omenil, da bi mogla nuditi prostore za Združenje obrtnikov neka druga stavba, ki je bila derekvirirana. Če bo Združenje obrtnikov obiskalo gospodarski oddelek ZVU, bi ji mogel zagotoviti možnost, da dobi to zgradbo.

Odstop stanovanj

Naslednje vprašanje o prisilnem odstopu stanovanjskih prostorov, je vsebovalo sedem točk, polkovnik Bowman je odgovoril na vprašanje.

«V sedanjih okoliščinah ni mogoče spremeniti sistema o racioniranju in razdeljevanju stanovanj na tem področju. Tudi ni bilo mogoče dovoliti ljudem, da bi si izbirali osebe, s katerimi naj bi delili stanovanjske prostore, prepričan pa je, da podpira zadevne prostovoljne dogovore stanovanjski urad, ki nadzoruje razdeljevanje stanovanj; v nasprotnem primeru bo rad dal navodila naj pametno olajšujejo takšne prostovoljne dogovore.»

Troje točk tega vprašanja se je nanašalo na način za izbero stanovanj in hiš; predlagali so naj bi prej izbrali velika stanovanja in vile, preden bi zasegli prostore, ki jih uporabljajo za delo razni poklicni ljudje in obrtniki.

Polkovnik Bovman je rekel: «Na tę točke ne morem podrobno odgovoriti, ker nimam pri rokah potrebni podatkov. Upam, da lastniki velikih vil in stanovanj prispevajo svojo delež k bremenu stanovanjske stiske. Če ne, bodo morali to storiti in vesel bom, ako bom dobil poročila o primerih, ko posamezniki uporabljajo prevelike prostore. Mislim, da verjetno obstoja nekaj takih primerov in ker bo stanovanjski položaj verjetno postal slabši in ne boljši zaradi dotoka žena in družin zavezniških častnikov in vojakov. ZVU pa ne more prezreti možnosti za zagotovitev dodatnih prostorov v splošno dobro.»

Zavezniška vojaška uprava sprejme grajo

Ko je neko vprašanje obsodilo ACEGAT, ker je odobril naknadno povišanje cen za vodo in elektriko, je polkovnik Bowman rekel, da je tisk omenjal, da je naknadno povišanje napaka ACEGATA. Ko so povišanja razveljavili, je ZVU odkrila, da je bila storjena napaka. «Za organizacijo, podvrženo toliki kritiki kot je ZVU, obstoja vedno skušnjava, da dovoli, da ostane takšna domneva brez odgovora. Vendar pa moram priznati, da je bila za to odgovorna ZVU in ko smo razveljavili vzvratna povišanja, smo razveljavili svojo lastno napako.

Neko drugo vprašanje se je glasilo: «Ako bi bila v Trstu organizirana velika razstava ali bi mogla dobiti ta moralno podporo ZVU?»

Polkovnik Bowman je odgovoril, da ne ve, kakšne vrste razstava je mišljena. Ali naj dobi razstava podporo ZVU, je v veliki meri odvisno od obsega, v katerem bi bilo za to potrebno potovanje na to področje in z njega, vsekakor pa bi z veliko simpatijo poskrbeli za vsa sredstva, ki bi pomagala ustvariti in vzdržati redni trgovski položaj v Julijski krajini.

Ponovno otvoritev borze v Trstu — katere prostore uporabljajo v vojaške namene — so predlagali z nekim drugim vprašanjem, v utemeljitev so navedli, da bi bila borza koristna kot sredstvo za nadziranje in določanje cen.

V odgovor je bilo rečeno, da prostori za zdaj ne morejo biti na razpolago za borzo. Zdaj opravlja nadzorstvo nad cenami Komisija za določanje cen. Kar se tiče predloga, naj bi trgovci imeli prostor, kjer bi lahko imeli sestanke ter se razgovarjali o svojih poslih, je rekel polkovnik Bowman, da se mu zdi, da bi to bilo zaželeno in koristno. Podpolkovnik C. A. W. Stephans je predlagal, da bi bilo razmeroma lahko urediti kako ustanovo pod okriljem Trgovske zbornice.

Nobenih sprememb pri epuraciji

ZVU ne čuti, da bi položaj zahteval spremembo obstoječe prakse pri izdajanju razsodb v zadevi čiščenja. Tako se je glasil odgovor na naslednje vprašanje: «V praksi čiščenja so sodbe komisije prve instance takoj izvršne, tudi če vloži prizadeti priziv. V mnogih primerih prizivi razveljavijo sodbo prve instance, ki je — v vmesni dobi — že stopila v veljavo. V tem primeru mora obsojenec nositi praktične posledice kazni, čeprav je dokončno spoznan kot prost vsake krivide».

Nadalje so pojasnili, da je postopek čiščenja tak, da najprej izdajo predlagani odlok o odložitvi, proti kateremu more prizadeta oseba ugovarjati. Ako je ugovor zavrnjen, je izdan dokončni odlok, ki velja od dneva odloka. Proti temu odloku se more prizadeta oseba pritožiti.

Majhna nevarnost za krivice

«Ako organizacije za čiščenje korektno izvajajo sedanje pravo», je bil odgovor pravnega oddelka ZVU, «je malo nevarnosti za krivice».

«V zadevi čiščenja vprašamo ali je mogoče proces, ki se je končal z oprostitvijo onega, proti kateremu je bil uveden, počovno uvesti zaradi ovadb, ki so bile predložene po izrečeni sodbi?»

Odgovor je bil: «Pripravljamo nov ukaz, ki obravnava to točko».

Nadaljnje vprašanje je povzročilo smeh, ker je polkovnik Bowman pripomnil, da so ga verjetno stavili dijaki. Glasilo so je: «Na področju se bodo začeli maturitetni izpiti». Glede na «posebne razmere na tem področju» naj bi odredili, da bi veljale ocene tudi kot zrelostni izpit.

Polkovnik Bowman je opomnil, da se dijaki v vseh časih po možnosti radi izognejo izpitom. «Cenim njihova čustva se spominjam časov, ko bi se iz srca rad strinjal z njimi. Toda te izpite je prosvetni oddelek ZVU že pred dolgim časem napovedal in skrbno pripravil ter so integralni del našega vzgojnega dela. Ne čutimo potrebe, da bi nenormalne razmere, ki so bile tukaj v zadnjem šolskem letu, opravičevale, da bi ne bilo izpitov.

Kaljenje nočnega miru

Z nekim vprašanjem so protestirali proti kaljenju nočnega miru po tržaških ulicah, zlasti na področju sv. Jakoba. Vprašanje prosi za posredovanja policije v takih primerih.

Polkovnik Bowman je odgovoril, da bo policija Julijske krajine pa svoji najboljši sposobnosti uveljavila normalne predpise zakonov in odredb v tem pogledu. Svetoval je, da ljudje, ki jih motijo v spanju, obvestijo policijo, kar naj storijo tudi v primeru vsakih drugih neredov.

«Mogoče pa je — je pripomnil v smehu polkovnik — da bi nekateri ljudje vpitje popisali kot petje in bi morda nekaterim ljudem ugajalo, drugim pa ne. Kar more biti za nekatere ljudi vpitje, za druge pa petje, je po mojem mnenju eden izmed najmanj škodljivih načinov «dajanja duška», in izražanja čustev ljudi, ki se temu vdajajo. Jaz osebno priporočam v tej zadevi po možnosti največjo stopnjo strpnosti.

Na koncu konference je polkovnik Bowman rekel, da bo jutri (v sredo 12. junija) eno leto Zavezniške vojaške uprave na področju «A» Julijske krajine. Nekateri častniki so mi svetovali, naj bi ta dan na kak način proslavili. Polkovnik pa je odredil, da bo ta dan veljal kot navadni delovni dan.

«Prepričan sem, — je dodal polkovnik — «da tega datuma ne bi vsi prebivalci sprejeli kot priložnosti za veselje (smeh). ZVU in prebivalstvo področja «A» sta živela eno leto skupaj v izredno težkih okoliščinah. Gotovo je, da ni vsakogar zadovoljilo vse, kar je storila ZVU; prav tako pa je gotovo, da mnoge stvari niso zadovoljile nikogar. Bilo je zelo težko da bi častniki in možje, ki so prišli iz zelo odlajenih krajev, dojeli tukajšnji zapleteni položaj. V zadoščenje mi bo, če bo večina ljudstva kljub našemu neizogibnemu pomanjkanju izkušenj in ozadja razumela, da smo skušali storiti najboljše, kar nam je bilo mogoče v teh okoliščinah. Naj kdo reče o ZVU kar koli, jaz čutim, da v bodočih letih ne bodo gledali na dobo angloameriške zasedbe kot na najnesrečnejšo v zgodovini Trsta in Julijske krajine.

Leto dni zaupne zavezniške uprave

Danes 12. junija 1945, ob 10. uri podoldne so Zavezniške oblasti v svojstvu zaupne uprave prevzele upravo področja A Julijske krajine.

To se je zgodilo v skladu s sporazumom med vrhovnim zavezniškim poveljnikom A.F.H.Q. in jugoslovanskimi oblastmi.

«...Gotovo je, da ni vsakogar zadovoljilo vse, kar je storila ZVU; prav tako pa je gotovo, da mnoge stvari niso zadovoljile nikogar...»

DRŽAVNI URADNIKI PRIČAKUJEJO IN NE STAVKAJO

V pričakovanju odločitev Zavezniške vojaške uprave o zahtevah s strani državnih uradnikov po izenačenju plač iz maja in junija 1945 in povišanju draginjskih doklad od 1. aprila 1946, sporoča Delavska zbornica, da državni uradniki pričakujejo in ne stavkajo ter so v tesnih stikih s finančnim oddelkom Zavezniške vojaške uprave.

PRVI DAN RAZPRAVE PROTI SKVADRISTOM

Pred Izrednim porotnim sodiščem v Trstu se je včeraj dopoldne pričela razprava proti bivšemu zveznemu tajniku Spangaru in 22 skvadristom, ki so odgovorni za oplenitev in poškodovanje raznih židovskih trgovin v Trstu 19. maja 1943.

GORICA

Vlomilci pred sodiščem

Prodal je sladkor, ki ga ni imel

Pred kazenskim sodiščem so se morali včeraj zagovarjati 34 letni Salvatore Ogliastro iz Palerma, 19 letni Salvatore Cassio iz Sirakuze, 23 letni Luigi Magnano iz Cosenze, vsi bivajoči v Trstu in 29 letni Zurlo Otello iz Neaplja, brez stalnega bivališča. Pred sodišče so prišli zaradi vloma v čevljarno Michela Rodara v Gorici, ulica Rastello, ki so ga izvedli 20. decembra lanskega leta. Rodaru so ukradli vsega skupaj 50 parov čevljev. Cassio in Ogliastro sta bila poleg tega obtožena tatvine 13 radijskih aparatov in zaboja s 60 žarnicami. Omenjene predmete so ukradli v trgovini Oscarja Vincenzija na korzu Verdi. Radijske aparate je kesneje Magnano prodal v Trstu.

Po izvedbi dokazov je sodišče izreklo naslednjo obsodbo: Ogliastro 3 leta zapora in 3.600 lir denarne kazni; Cassio 4 leta zapora in 8.000 lir denarne kazni; Magniano 3 leta in 8 mesecev zapora ter 4.000 lir denarne kazni; Zurlo 3 leta zapora in 3.000 lir denarne kazni. Sodišče je vsem obsojencem odpustilo zaporno kazen nad tremi leti ter denarno kazen nad 3.000 liranii.

Za tem je sodišče sodilo 47 letnega Albina Miana, stanujočega v Gorici, ki je hotel v enem dnevu zaslužiti 100.000 lir, s tem, da je Valeriji Kocjančičevi prodal večjo količino sladkorja, katerega sploh ni imel. Ker sta posest sladkorja potrdila Anton Picek in Ivan Nardin je Kocjančičeva zahtevano vsoto tudi izplačala. Sodišče je vse tri obtožence spoznalo za krive pripisanih jim kaznivih dejanj ter je izreklo naslednjo obsodbo: Mian 3 leta zapora in 2.000 lir denarne kazni; po prestani kazni ga bodo za dve leti oddali v prislino delavnico, Picek in Nardin sta bila obsojena vsak na 1 leto zapora pogojno.

Preložitev tiskovne konference

Za včerajšnje popoldne napovedana tiskovna konferenca goriskega upravnika majorja Jamesa E. Longa je bila preložena ne nedoločen čas.

PREHRANA

Sepral sporoča, da se bo jutri 13. junija začelo razdeljevanje naslednjih živil:

testenine: 500 gr na osebo; cena 24 lir za kg;

riž: 500 gr na osebo, cene od 32 do 47 lir;

sladkor: 200 gr na osebo; cena 50 lir za kg;

maščobe: 180 gr na osebo;

paradižnikova mezga: 100 gr na osebo; cena 143 lir za kg;

marmelada: 200 gr potrošnikom v mestu in 100 gr potrošnikom na deželi; cena 155 lir za kg.

NESREČA

Zaradi ran, ki jih je dobil pri eksploziji naboja, so pripeljali v bolnišnico kmeta Giuseppa Brescio iz Gorice. Drobci so mu odtrgali nekaj členkov na levi roki.

IZ SLOVENIJE

Celotnemu narodnemu gospodarstvu je vojna zadala težke udarce. Najhujše je prizadela živinorejo. Stevilčno stanje goveje živine se je od leta 1940 zmanjšalo povprečno za 35%, ponekod pa celo za 50% ali celo še več. Zaradi tega bodo morali z govejo živino silno varčevati in se omejiti na minimalno potrošnjo mesa, obenem pa skrbeti za to, da čimprej dvignejo stevilčno stanje živine na predvojno stanje. Kljub temu, da so potrošnjo govejega mesa močno racionirali, so od osvoboditve porabili za potrebe vojske in civilnega prebivalstva preko 26.000 glav goveje živine. Za vso Slovenijo pa je Navod porabil ob izrednih delitvah mesa ob Božiču in Veliki noči po 1000 glav goveje živine. Računajo, da bodo v kakih treh do štirih letih obnovili živinorejo in vzpostavili ravnotežje v kmetijskem gospodarstvu. Ljudstvo pozivajo, naj z razumevanjem spremlja in podpira prizadevanja ljudskih oblasti za čim hitrejšo vzpostavitev živinoreje. Z vso odločnostjo bodo zasledovali tiste posameznike, ki koljejo živino na skrivaj ter prodajajo meso po črnoborzijanskih cenah. Trenotno se bo moralo prebivalstvo zadovoljiti s konserviranim mesom in z ribami, ki jih dobavlja Istra.

Razstavo držane komisije za ugotavljanje zločinov okupatorja in njegovih sodelavcev so nedavno otvorili v Ljubljani v prostorih Narodne galerije. Razstavo je odprl minister za pravosodje LRS dr. Jože Pokorn. Pred tem so isto razstavo priredili tudi v Beogradu, Sarajevu in Zagrebu..

Trgovinsko ministrstvo je izdalo pojasnilo, po katerem spadajo pod načrtno razdeljevanje samo slamniki, ki so izdelani iz tekstilnih surovin. Slamniki iz slame pa so v prosti prodaji.

JULIJSKA KRAJINA

Reorganizacija SEPRALa

Častnik ZVU odgovarja na kritike

TRST, 12. junija. — Častnik Zavezniške vojaške uprave za prehrano major H. F. J. Myatt je včeraj naznanil, da bodo ojačili in reorganizirali Sepral.

Major Myatt je odgovoril na kritike, ki so jih o Sepralu iz rekli pred tedni na tiskovni konferenci Zavezniške vojaške uprave.

Na včerajšnji tiskovni konferenci je višji častnik za civilne zadeve polkovnik Alfred C. Bowman predlagal, naj se zastopniki tiska sestanejo z majorjem Myattom in razpravljalo o teh zadevah. Zastopniki tiska so se po končani konferenci nato res sestali z majorjem Myattom. Častnik za prehrano je obrazložil, da bodo prehrano na področju A Juljiske krajine reorganizirali na teritorialni podlagi. Zaradi decentralizacije bodo osnovali nove ustanove. Doslej je tržaški Sepral nadzoroval tri podružnice. Po reorganizaciji bodo uradi Seprala bolj samostojni in tržaška pokrajinska organizacija bo nastopala kot nadzorni odbor, v katerem bodo zastopani razni stanovi prebivalstva.

Ko je major Myatt obrazložil najvažnejše obtožbe, je omenil, da so se v zadnjem času kritike Seprala obnovile. Večina kritike se tiče naslednjih točk: a) pritožbe prebivalstva zaradi nezadostnih obrokov; b) protesti trgovcev, ker ne dobivajo enakih deležev.

«Odgovor na prvo pritožbo — je dejal major Myatt — je da niti Sepral niti Zavezniška vojaška uprava o tej stvari ne moreta ničesar skleniti. Osnovne obroke za Julijsko krajino določa in dobavlja mešani urad za prehrano v Washingtonu in Londonu po načrtu za razdeljevanje hrane, ki velja za ves svet. Naloga Seprala je, da te obroke razdeli trgovcem, doslej še nisem slišal, da bi kdo odklonil svoj obrok.

Pritožbe trgovcev so često zelo resnega značaja ter jih ni mogoče tako lahko obravnavati. Skoraj vedno jih spremljajo altruistični protesti ter želje, da bi pomagali le potrošniku. Po izkušnji pa mislim, da trgovec tem bolj stremi za kopičenjem denarja, čim več govori o interesih potrošnika.

Ker gre za znatne dobičke, ni vedno lahko ohraniti čuta za razmerje toda v interesu resnice ne bi smeli trgovci prihapati v popolno protislovje.

«V številnih nejasnih polemikah o Sepralu zelo pogosto uporabljajo in zlorabljajo izraz «svobodna pobuda» kot potrebni pogoj za delovanje zakona o ponudbi in povpraševanju. Ne da bi se spustil v posploševanje želim naglasiti, da je pri sedanjih obrokih popolnoma nesmiselno govoriti o svobodnem gospodarstvu.

«Medtem ko v Italiji Sepral nadzoruje samo trgovsko razdeljevanje živil — je nadaljeval major Myatt — je Sepral v Julijski krajini ustanova Zavezniške vojaške uprave, ki se ne ukvarja samo z dobavami, ki jih neposredno dobiva iz zavezniških virov, marveč tudi prevaža in spravlja živila, ki prihajajo po določenih cenah iz virov, ki so pod nadzorstvom italijanske vlade. Trgovci, ki vidijo v tem zlorabljanje svojih trgovskih pravic, se ne zavedajo, da pri zamenjavi proizvodov z vlado ni potreba posredovanja zasebnikov.

Racioniranje živil je posledica vojne. Če je to neprijeten ukrep, je nespametno napadati organizacijo, katere naloga je razdeljevanje živil.

O vprašanju dovoljenj za uvoz kave in kakaa bi želel naglasiti, da jih je dala Zavezniška vojaška uprava, ne pa Sepral. Vsako stvarno obtožbo zaradi poneverb uslužbencev «Seprala» bi bilo treba sporočiti merodajnim oblastem. Vendar pa tega ni treba zamenjavati z načelnimi vprašanji.

«Ko so dovoljenja ukinili, so se številni manj podjetni zagovorniki «svobodne pobude» pritoževali češ, da bi bilo treba imeti vse trgovce za neke vrste trustov, ki si v enaki meri razdelujejo dobičke. Kava je neracioniran predmet. Toda kadar gre za najnujnejše stvari, kot so riž, olje in sladkor, ki jih je hočeš nočeš treba racionirati, obtožujejo Sepral, da uvaja monopolistične metode, ki ovirajo vrnitev k staremu «svobodnemu gospodarstvu».

V odgovor na neko vprašanje je major Myatt dejal, da nadvoruje cene racioniranih živil na področju A komisija za določanje cen, ki so jo imenovali s Splošnim ukazom Zavezniške vojaške uprave. V omenjeni komisiji so zastopani Enotni sindikati, Julijski sindikati, trgovska zbornica, Sepral, proizvajalci in potrošniki.

Na nasvet, naj ustanovijo nekak «trust» za uvoz neracioniranih živil, je častnik za prehrano dejal, da bo po njegovem mnenju tem boljše za vse prizadete, čim hitreje se bo Julijska krajina vrnila k načinu svobodne trgovine.

Ko so na račun Seprala ponovili kritike v pogledu uvoza kave, je major Myatt dejal, da Zovezniška vojaška uprava zasleduje svobodno politiko, katere namen je podpreti čim večji uvoz kave. Izdajanje dovoljenj za uvoz pa so ustavili, ker so se dogodile zlorabe pri nabavah tuje valute.

Ko je neki zastopnik tiska na dolgo razpravljal o tradicionalnem dobrem imenu tržaških trgovcev in o njihovi poštenosti pri trgovskih pogajanjih, je major Myatt odgovoril, da ta zadeva ne spada na konfenrenco.

ZANIMIVOSTI

Kolonije ne plačujejo davkov

Če opazujete položaj, ki ga zazena Anglija v britanskem imperiju, se boste gotovo začudili: «Kaj pa kolonije od Zahodne Indije, preko Zahodne in Vzhodne Afrike do Malajskega polotoka in otokov v Pacifiku? Ali je mogoče da Anglija nima od njih posebnih koristi?

PROSTOVOLJCI

Poglejmo statistike. Kolonije ne plačujejo Angliji nikakih davkov. Zelo majhne so dajatve za vzdrževanje britanskih čet, ki čuvajo vojaško važne postojanke; praktično plačujejo vso obrambo kolonij (v mirnih in vojnih časih) angleški davko plačevalci.

Vsota, ki jo je večina kolonijalnih vlad v mirnih časih prispevala za lokalno obrambo, je znašala manj kot 6% celotnega preračuna; v nekaterih primerih celo manj kot 1%. Med drugo svetovno vojno je večina kolonij plačala le približno 1/3 več. Med vojno in v miru sestavljajo kolonialne čete prostovoljci.

Denar, ki ga kolonije naberejo z davki, porabijo za svoje potrebe. Napačno je tudi mišljenje, da je trgovina v kolonijah rezervirana samo za Anglijo. Pred vojno so kolonije uvozile le 24% celotnega uvoza iz Anglije; v letu '38 so kolonije izvolile 48% vsega izvoza v tujino in 35% v Anglijo. V istem letu je znašal angleški uvoz iz kolonij 8% celotnega uvoza. Amerika je uvozila istega leta 8% celotnega uvoza iz britanskih kolonij.

DELAVSKI SINDIKATI

Prav tako ne smete misliti, da je naložba kapitala v kolonijah dovoljena samo Angležem. Američani, Holandci, Kitajci, Kanadci, Avstralci in Indijci imajo naložene velike deleže. Med marcem '39 in '43 (kljub vojni) je bilo izdanih nad 300 zakonov in pravil o zaščiti dela v kolonijah. Kolonijski delavci so imeli le malo pojma o kolektivnih pogodbah v industriji. Šele v zadnjem času so nekoliko napredovali. To se je zgodilo po letu '37, ko so organizirali delavske sindikate. Leta '41 je bilo prijavlenih že 160 delavskih združenj, tri leta pozneje pa dvakrat tako veliko število. Zakone o sindikatih so uvedli v 33 kolonialnih ozemljih, drugod jih bodo v najkrajšem času. Ponekod so ustanovili komisije svetovalcev, v katerih so delodajalci in nameščenci. Pomagajo kolonialni vladi pri reševanju industrijskih vprasanj.

Navedena dejstva pričajo, da britansko gospodarstvo nad kolonijami ne oškoduje niti kolonij niti ostalega sveta. Tako po eni strani. Ne oškodovati je temeljni zakon; je pa v bistvu tudi negativen. Velika Britanija je dala svetu zelo važen prispevek s tem, da je ustanovila neodvisne dominione in da bo v kratkem dala svobodo Indiji. Bodočnost nam bo pokazala, če bo znala hoditi po istih poteh tudi v ostalih kolonijah.

SPORT

TENIS ZA DAVISOV POKAL

Jugoslavija - Francija 3:2

PARIZ, 12. junija. — *Jugoslovanska teniška reprezentanca je v polfinalnem srečanju s Francijo zmagala s 3:2 in s tem izločila Francijo iz nadaljnjega tekmovanja. Po prvih dveh neuspelih igrah v nedeljo je jugoslovanska dvojica zmagala nad francosko v ponedeljek. Včeraj pa sta bili zadnji dve igri posameznikov, v katerih je Mitić premagal Bernarda s 6:3, 4:6, 3:6, 6:0 in 6:3; Punčec pa je zmagal nad Petro s 6:3, 3:6, 6:4, 7:9 in 6:0. S to zmago je Jugoslavija prišla v finalno tekmovanje, ki ga bo odigrala s Švedsko.*

HUMOR

PRISEBNOST

Avtor neke gledališke igre je vprašal že bolj priletno igralko glavne vloge, koliko je stara. «Čemu želite vedeti mojo starost?» je ledeno vprašala igralka.

«Draga gospa», je naglo popravil pisatelj, «želel sem le vedeti pri kakšni starosti so žene najbolj očarljive.»

NASE JE POZABIL

Na postaji je ženin kupoval vozne listke za poročno potovanje. V razburjenju je kupil samo en listek in mlada žena je vzkliknila: «Kako to, Janez, kupil si samo en listek!» Brez oklevanja je odgovoril:

«Za vraga, prav imaš, dragica! Popolnoma sem pozabil nase!»

MATI JE ŠE HUJSA

Med učenci višjega gimnazijskega razreda je bil deček, ki je rad dosti govoril. Profesor je hotel narediti konec njegovi zgovornosti s tem, da je napisal obvestilo očetu: «Janez je dober učenec, toda preveč govori.»

Nekaj dni pozneje je Janez vrnil obvestilo profesorju. Dečkov oče je pripisal: «Poznati bi morali šele dečkovo mater!»

* * *

Neka filmska zvezda iz Hollywooda je kupovala klobuk in vprašala za ceno. Ko jo je slišala, je vzkliknila: «Toliko, saj je vendar smešno!»

«Gospa», je odgovorila prodajalka, «saj je smešen tudi klobuk!»

Plemenito dejanje moža

Ameriški major Hans Hornbostel, veteran iz bitk na Bataanu, želi spremljati svojo ženo iz bolnišnice v San Franciscu v kolonijo gobavcev v Luisiani.

Gospa Hornbostel je dobila gobavost v japonskem ujetništvu na Filipinih. Zdravniki menijo, da je bolezen nalezla že nekaj let prej, ko je pomagala svojemu možu pri raziskovanjih med Polinezijci.

Po zakonih ne sme nobena oseba, ki ni zaposlena, priti v stik s prebivalci kolonije gobavcev. Kar pa major noče zapustiti svoje žene, mu bodo oblasti šle toliko na roko, da bo dobil zaposlitev v koloniji, ter mu bo omogočeno življenje blizu žene.

RADIO

Slov. vesti: 7.15, 12.45, 20, 23.15 uri. Ital. vesti: 7.30, 13, 20.15, 23, uri.

Sreda, 12. junija

17 prenos iz Vidma; 18 iz operetnega repertoarja; 18.30 odmev dela; 19 oddaja odreda Jugoslovanske armade; 19.30 «Tri zaostale ure» - Vito Zupan; 20.30 orkester Nicelli; 21 predavanje v ital.; 21.15 koncert operne glasbe pod vodstvom dirig. Basile; 22 scene iz Boccacciovega Decamerona; 22.30 večerna glasba; 23.25 nočno zabavišče.

Četrtek, 13. junija

7 glasba za dobro jutro; 7.50 pestra jutranja glasba; 11.30 prenos iz Vidma; 12 glasba za Vas; 12.30 predavanje o tisku; 13.15 reproducirana glasba; 14 predavanje v ital.; 14.15 pregled vesti.

Glavni urednik:
PRIMOZ B. BRDNIK
Izdaja A. I. S.

P. G. WODEHOUSE 51.

NOVINAR PSMITH

«Ne vem, kako bo mogoče, da se bova videla», je dejal. «Prav tedaj bom tu, v uredništvu.»

«Rad bi vas sprejel v svojem uradu.»

«Na žalost, prijatelj Parker, na žalost, toda nemogoče je. Veliko dela imam, prav v teh dnevih. Morda vam bo znano, da pripravljam prihodnjo številko 'Lagodnih trenotkov', v kateri bomo objavili ime lastnika hiš v Pleasant Streetu. Če ne bi bilo tega, bi zelo rad obiskal gospoda Waringa. Morda pozneje, ko ne bom več imel toliko dela.»

«Potem takem moram povedati gospodu Waringu, da odklanjate?»

«Če imate možnost, da ga vidite, ne da bi izgubljali čas za to, in če ne bosta imela drugih zadev, o katerih bi lahko razpravljala, bi mu lahko povedali tudi to. Ali bi vam lahko ustregel v čem drugem, prijatelj Parker?»

«Poslušajte...»

«Nič? Zbogom, torej. Če boste šli kdaj mimo uredništva, pa se oglasite.»

Psmith je obesil slušalko. Ko je privzdignil oči, je zagledal pred seboj mladega Maloneya.

«Kaj je, prijatelj Maloney?»

«Telegram za gospoda Windsorja», je odgovoril Pugsy.

Psmith je vzel telegram, ga odprl in prečital.

«Vrnem se danes. Jutri bom v uredništvu.» Podpisano: «Wilberfloss.»

«Poglej, poglej! Kdo se vendar javlja!» je tiho dejal Psmith.

XXVIII.

LASTNIK LISTA

Če premislimo kesnejše dogodke, lahko rečemo, da bi bilo morda boljše, če ne bi Bat Jarvis tistega jutra prinesel z seboj v uredništvo dvoje mačk iz svoje slavne zbirke. Morda se ne bi tudi zgodilo nič, če ne bi njegov spremljevalec — Dolgi Otto — prinesel s seboj velikega, nemirnega in rumenega psa. Toda nista vedela, kaj se bo zaradi tega zgodilo; Psmith je sklenil, da ju ne bo grajal, ker na vse zadnje nista bila kriva. Toda nesreča se je vsekakor zgodila.

Jarvis je menil, da bi bilo dobro, če bi vsaj razložil Psmithu vzrok, ki mu je svetoval, da prinese s seboj mački.

«Mački sem prinesel s seboj», je dejal. «Včeraj, ko sem bil odsoten, sta se sprli; a tu ju bom lahko nadzoroval.»

Psmith je pogledal živalice in se dobrohotno nasmehnil.

«Dobro, prijatelj Jarvis», je dejal. «Okrasile bodo prizor in vsi skupaj se bomo počutili, kot da bi bili doma. Vsekakor se mi zdi, da bi se lahko zgodilo, da se bosta mačkici sprli s psom.»

«Oh, ne! Pes pozna mačkici.»

«Ne vem. Pes se mi zdi nemiren. Dobro, dobro, vam verujem; v primeru spora vas prosim, da poizkusite, da se pomirijo, l r na splošno nimam nič proti temu.»

Resnica je bila, kar je povedal Jarvis o živalicah. Pes je pustil mački pri miru; pregledal je sobo od konca do kraja, nato se je vsedel in zaspal. Jarvis je vzel mačkici na kolena in ju božal; Dolgi Otto je tiho gledal v strop in zamiljeno kadil debelo črno cigaro. Čas je tekel mirno naprej. Bat je prepeval pesmico in božal mačkici. Prizor je bil zelo domač in ganljiv.

Toda vse to ni trajalo dolgo časa. Nenadoma je skočil pes na noge in zarenčal. V predsobi so zaslišali hrup. Takoj potem so odprli vrata na stežaj in neki možiček je planil v sobo. Imel je oguljen nos in vsakdo je lahko spoznal, da je dolgo časa živel pod milim nebom. Za njim se je pojavila skupina ljudi. Psmith je spoznal nekatere izmed njih: bila sta častitljivi Edwin T. Philpotts in gospod Henderson B. Asher.

«Oh, prijatelj Asher!» je vzkliknil. «Res srečno prasenečenje! Že dalj časa sem se spraševal, kako je z vami. Tudi prijatelj Philpotts je tu! Ali se motim, ali pa je resnica, da je danes najlepši dan vsega tega srečnega leta?»

Tudi ostali so vstopili v sobo.

«In prijatelj Watermann!» je nadaljeval Psmith. «Seveda, prav vsi se poznamo, razen...»

Pogledal je možička z oguljenim nosom.

«Imenujem se Wilberfloss», je ošabno spregovoril možiček. «Ali bi bili tako vljudni, da mi poveste, kje je gospod Windsor?»

Besedam je sledilo tiho odobravanje njegovih spremljevalcev.

«Takoj», je odgovoril Psmith; «toda, dovolite mi, da vam predstavim dva važna člana našega uredništva. Na vaši desni strani je gospod Bat Jarvis; na levi gospod Dolgi Otto. Oba sta iz Groome Streeta.»

Fanta iz Boweryja sta okorno vstala. Prav tedaj sta padli mačkici na pod in zacvilili; Dolgi Otto je poteptal šapico psa in pes je zalajal; lajanje je trajalo ves čas, ko so prisotni razpravljali v sobi.

«Gospod Wilberfloss», je razložil Psmith Batu», je slaven v Brooklynu kot poznavalec mačk».

«Res?» je vzkliknil Jarvis; prijateljsko je udaril gospoda Wilberflossa na prsa. Nato je nadaljeval: «Povejte, ali ste že imeli kdaj mačko z rumenimi in modrimi očmi?»

Gospod Wilberfloss se je odmaknil in se spet obrnil k Psmithu; le-ta je pravkar ponujal cigareto gospodu Hendersonu Asherju.

«Kdo ste vi?» je vprašal.

«Kdo sem?» je začudeno ponovil Psmith.

«Da, kdo ste vi?»

«Jaz sem Psmith», je spoštljivo odgovoril stari etonski študent. «Pazite, s 'P' pred 's'; toda 'P' se ne izgovarja. Tih je, kot grob. Imamo še nekoliko drugih enakih besed v angleščini, ki se začenjajo — kot vam je gotovo znano — s tihim 'P'; n. pr. 'psalm'.»

«Tile gospodje mi pravijo, da ste podravnatelj. Kdo vam je poveril onlogo?»

Psmith se je zamislil.

«Stvar je takšna», je odgovoril. «Lahko bi rekel, da sem sam prevzel posel; vsekakor bomo rekli, da mi ga je poveril prijatelj Windsor.»

«Ah, kje pa je gospod Windsor?»

«V ječi», je žalostno odgovoril Psmith.

«V ječi!»

Psmith je priznal s tem, da je zganil glavo.

«Na žalost, resnica je», je dodal. «Tašna je velikodušnost prijatelja Windsorja, da ni niti pomislil, ko je udaril nekega policista s pestjo; takoj potem so ga aretirali in zaprli; zdaj mora sedeti v ječi trideset dni. Če ga hočete obiskati, njegov sedanji naslov je: Blackwell's Island.»

(nadaljevanje prihodnjič)